

Safonau'r Gymraeg

Adroddiad Blynyddol 2018/2019

Y Cyd-destun

Mae Opera Genedlaethol Cymru (WNO) yn bodoli er mwyn cyflwyno grym, drama ac emosiwn amrwd opera i gynulleidfa mor eang â phosib.

Mae WNO yn falch o fod yn gwmni opera cenedlaethol Cymru a'r darparwr opera deithiol mwyaf ledled y DU. Yr hyn sydd wrth galon y cwmni yw angerdd am ganu ac am rannu ein cariad tuag at opera gyda chynifer o bobl â phosib.

Mae WNO yn cydnabod bod diwylliant Cymru wedi'i wreiddio yn yr iaith Gymraeg a'r traddodiad corawl a cherddorol sy'n gysylltiedig â'r Gymraeg a'i chymunedau.

Fel cwmni cenedlaethol sydd â statws rhyngwladol, rydym yn eistedd wrth galon creu cerddoriaeth yng Nghymru. O'n cartref eiconig yng Nghanolfan Mileniwm Cymru yng Nghaerdydd, rydym yn sicrhau bod opera yn hygyrch drwy berfformiadau opera a chyngherddau ledled Cymru.

Y tu hwnt i'r theatr, mae WNO yn ymgysylltu â phobl ifanc, ysgolion a chymunedau drwy waith addysg a phrosiectau digidol helaeth.

Yn gyflogwr celfyddydau mwyaf Cymru, mae WNO yn cyflogi dros 250 o gerddorion, crefftwyr, technegwyr a gweinyddwyr, gan gefnogi'r economi a chyfrannu ato.

WNO a'r Gymraeg

Mae WNO yn ymwybodol iawn o uchelgais Llywodraeth Cymru o weld y Gymraeg yn ffynnu yng Nghymru, fel sydd wedi'i ymgorffori yn y strategaeth Cymraeg 2050, ac sydd wedi'i danategu gan y weledigaeth i weld y Gymraeg yn ffynnu, gyda miliwn o bobl yn medru'r Gymraeg erbyn 2050.

Mae WNO yn cydnabod bod Cymru yn genedl ddwyieithog, yn ddiwylliannol, yn gymdeithasol ac yn gyfreithiol. Sefydlodd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yr egwyddor y dylai'r Gymraeg a Saesneg gael eu trin yn gyfartal wrth ymgymryd â busnes cyhoeddus. Mae WNO yn cydnabod yn llawn ei gyfrifoldeb i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg.

Mae WNO yn cydnabod bod y Gymraeg yn gydran allweddol o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac yn benodol: 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu - cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden'.

Mae'r adroddiad hwn wedi'i gynhyrchu yn unol â gofynion safonau'r Gymraeg

Cysylltu

Cysylltwch â ni ar cymraeg@wno.org.uk os hoffech ragor o wybodaeth am yr adroddiad hwn.

Cyflwyniad

Rhoddodd safonau'r Gymraeg, a gyflwynwyd fel rhan o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, fframwaith cyfreithiol yn ei le sy'n rhoi hawl i unigolion gael mynediad i wasanaethau penodol gan sefydliadau drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae Opera Cenedlaethol Cymru (WNO) yn destun y safonau ac, ers Ionawr 2017, rydym wedi cydymffurfio â chyfanswm o 136 o safonau sy'n ymdrin â'r meysydd a ganlyn:

Safonau	Cyfanswm
Cyflenwi Gwasanaethau – Yn ymwneud â'r ffordd yr ydym yn cyflenwi gwasanaethau i'r cyhoedd	57
Llunio Polisi – Yn ymwneud â'n penderfyniadau polisi	9
Gweithredol – Yn ymwneud â darpariaethau i'n staff	42
Cadw Cofnodion – Yn ymwneud â sut yr ydym yn cadw cofnodion	8
Atodol – Yn ymwneud â sut yr ydym yn adrodd am gynnydd	20

I WNO, rhan o'r stori yn unig yw safonau'r Gymraeg; rydym yn ymdrechu i fynd y tu hwnt i gydymffurfiaeth, gan ragori ar ein hymrwymadau a cheisio ffyrdd newydd o gofleidio a hyrwyddo'r Gymraeg.

Mae rhai enghreifftiau o'n harferion cyfredol yn cynnwys:

- Sicrhau bod ein gohebiaeth allanol yn gwbl ddwyieithog yng Nghymru ac, rydym yn gynyddol ddefnyddio gohebiaeth ddwyieithog pan fyddwn yn gweithio yn Lloegr fel rhan o'n gwaith i hyrwyddo'r Gymraeg.
- Rhoi uwchdeitlau ar gyfer holl brif berfformiadau opera yng Nghaerdydd a Llandudno yn Gymraeg a Saesneg.
- Cynnig ein rhaglen leuenctid a Chymuned yn y Gogledd yn ddwyieithog gyda sesiynau Corws Cymunedol WNO ac Opera leuenctid WNO wedi'u harwain yn Gymraeg. Rydym wedi cyfieithu cytganau operâu clasurol i'r Gymraeg yn cynnwys cytganau o *Carmen* a *The Magic Flute*.
- Gan weithio gyda'r Esitddfod dros y tair blynedd ddiwethaf, rydym wedi rhedeg digwyddiadau cyhoeddus cyfranogol 'Dewch i Ganu' a chyngherddau Corws bach ac rydym yn gobeithio ymestyn ein partneriaeth gyda nhw dros y blyneddodded nesaf.
- Cynhyrchu llyfrau rhaglenni ein prif operâu ar ffurf ddwyieithog, p'un a ydynt yn cael eu gwerthu mewn perfformiadau yng Nghymru neu Lloegr. Hefyd, rydym yn cynhyrchu rhestrau cast dwyieithog rhad ac am ddim.

- Darparu sgysiau cyn perfformiadau rhad ac am ddim yn Gymraeg yn Venue Cymru yn Llandudno, a lanswyd yn Tymopr Hydref 2019, gyda chynnig tebyg wedi'i gynllunio ar gyfer Caerdydd o Tymor Hydref 2020.
- Cynnal lefel gref o hyfedredd Cymraeg ymhlith yr Ymddiriedolwyr ar Fwrdd Cyfarwyddwyr WNO gyda chwarter y Bwrdd yn siaradwyr Cymraeg rhugl.

Trosolwg

Rydym yn parhau'n falch iawn gyda sut mae ein staff wedi mynd i'r afael â'r safonau, ac ystyrir bod cydymffurfio yn 'fusnes arferol' mewn adrannau allweddol, gyda'r Cyfarwyddwr Marchnata a Gwerthiant yn parhau i ddarparu arweinyddiaeth sefydliadol ar y safonau o safbwynt gweithredol.

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau

Cydymffurfio

Credwn ein bod yn cydymffurfio'n llwyddiannus â gofynion yr holl safonau sydd wedi'u gosod o fewn y dosbarth hwn.

Cwynion

Yn ystod y cyfnod adrodd, ni dderbyniwyd unrhyw gwynion ynghylch y ffordd yr ydym yn cydymffurfio â'r Safonau Cyflenwi Gwasanaethau.

Safonau Llunio Polisi

Cydymffurfio

Credwn ein bod yn cydymffurfio'n llwyddiannus â gofynion yr holl safonau sydd wedi'u gosod o fewn y dosbarth hwn.

Yn ystod y cyfnod adrodd, ni dderbyniwyd unrhyw gwynion ynghylch y ffordd yr ydym yn cydymffurfio â'r safonau Llunio Polisi.

Wedi datblygu matrices asesu polisi, rydym yn parhau i wneud defnydd o'r teclyn i asesu effaith polisiau newydd a diwygiedig perthnasol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg. Mae'r un teclyn yn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na Saesneg.

Cwynion

Yn ystod y cyfnod adrodd, ni dderbyniwyd unrhyw gwynion ynghylch y ffordd yr ydym yn cydymffurfio â'r Safonau Llunio Polisi.

Safonau Gweithredol

Cydymffurfio

Credwn ein bod yn cydymffurfio'n llwyddiannus â gofynion yr holl safonau sydd wedi'u gosod o fewn y dosbarth hwn.

Cwynion

Yn ystod y cyfnod adrodd, ni dderbyniwyd unrhyw gwynion ynghylch y ffordd yr ydym yn cydymffurfio â'r Safonau Gweithredol.

Safonau Gweithredol – gofynion adrodd penodol

Yn unol â gofynion y safonau, rydym yn ystyried yr angen am sgiliau iaith Gymraeg ar gyfer pob swydd newydd neu swydd wag yr ydym yn eu hysbysebu. Yn ystod y cyfnod adrodd, fe wnaethom hysbysebu cyfanswm o 51 swydd, ac fe'u dosbarthwyd fel a ganlyn:

Cyfanswm nifer y swyddi a hysbysebwyd yn ystod y cyfnod adrodd	45
Swyddi lle roedd sgiliau iaith Gymraeg yn hanfodol	1
Swyddi lle roedd angen dysgu sgiliau iaith Gymraeg ar ôl cael eich penodi i'r swydd	0
Swyddi lle roedd sgiliau iaith Gymraeg yn ddymunol	44
Swyddi lle nad oedd sgiliau iaith Gymraeg yn angenrheidiol	0

Yn unol â gofynion y safonau, rydym yn cadw cofnod o sgiliau iaith Gymraeg ein staff. Yn seiliedig ar holiadur hunan-asesu, mae nifer y staff a wnaeth asesu eu hunain fel bod ganddynt sgiliau iaith Gymraeg, fel a ganlyn:

Cyfanswm nifer y staff ar ddiwedd y flwyddyn	274	
Sgiliau iaith Gymraeg	No.	%
Staff gyda sgiliau gwranddo, darllen, siarad ac ysgrifennu Cymraeg, yn seiliedig ar hunan-asesiad (lefel 3 ac uwch)	18	6.6
Staff gyda sgiliau gwranddo, darllen, siarad ac ysgrifennu Cymraeg sylfaenol, yn seiliedig ar hunan-asesiad (lefelau 1 a 2)	94	34.3
Staff heb unrhyw sgiliau ac heb gwblhau asesiad ar ddiwedd y flwyddyn	162	59.1

Yn unol â gofynion y safonau, rydym yn cynnig hyfforddiant drwy gyfrwn y Gymraeg yn y meysydd a ganlyn, pan fo hyfforddiant yn cael ei ddarparu yn Saesneg:

- Recriwtio a chyfweld
- Rheoli perfformiad
- Cwynion a gweithdrefnau disgyblu
- Hyfforddiant Sefydlu
- Ymdrin â'r cyhoedd
- Iechyd a Diogelwch

Yn ystod y cyfnod adrodd, ni wnaeth yr un person a fynychodd y cyrsiau perthnasol nodi y byddent yn dymuno derbyn yr hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg. Fodd bynnag, gallwn gadarnhau fod gennym weithdrefnau yn eu lle i ymateb pe byddai'r cynnig yn cael ei dderbyn.

Fel yr amlygwyd yn ein Hadroddiad Blynyddol ar gyfer 2017/2018, rydym yn annog ein staff i ddysgu neu wella eu sgiliau Cymraeg. Yn sgil cynnydd yn y diddordeb mewn gwersi Cymraeg, fe wnaethom ymrwmo i fynd i'r afael â hyn mewn modd mwy strategol, gyda ffocws penodol, drwy ymgymryd ag ymarferiad mapio ar draws yr holl staff i sefydlu beth oedd y gofyn a'r galw.

Mewn ymateb i hyn, yn ystod mis Mehefin 2019, trefnwyd sesiwn blasu'r cwrs Cymraeg i ddechreuwr gyda Phrifysgol Caerdydd, ar gyfer 24 o bobl. O ganlyniad, trefnwyd gwersi rheolaidd gyda Phrifysgol Caerdydd, a dechreuodd y rhain ym mis Awst 2019, gyda 23 o bobl wedi cofrestru. Roedd hyn yn cynnwys pobl o bob adran o fewn WNO: corws, cerddorfa, rheoli llwyfan, gweinyddiaeth artistig, marchnata, y wasg, datblygu, staff cerddoriaeth a Chyfarwyddwr Cyffredinol newydd WNO. Mae hwn yn ymrwymiad parhaus.

Yn ogystal, ar 30 Awst 2019, roedd 26 o bobl wedi cofrestru ar y cyrsiau ar-lein 'Croeso Cymraeg Gwaith' gyda'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol.

Ffocws y dyfodol

Byddwn yn cynhyrchu ein Strategaeth a chynllun gweithredu Cymraeg cyntaf erbyn 31 Mawrth 2020. Bydd y gwaith hwn yn cael ei arwain gan ein Rheolwr Cyffredinol newydd, Aidan Lang. Bydd y Strategaeth hon yn mynd y tu hwnt i safonau'r Gymraeg yn unig a bydd yn cofleidio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a Cymraeg 2050. Ein nod yw sicrhau ein bod yn rhoi'r iaith a'r diwylliant wrth galon ein sefydliad a'n gwaith yng Nghymru.

Yng nghyswllt y safonau, yn ystod 2019/2020, rydym yn bwriadu:

- Ymgymryd ag archwiliad cydymffurfio yn cynnwys cynhyrchu adroddiad a fydd yn adnabod meysydd o gryfder ynghyd â risgiau allweddol ac yn argymhell camau adfer ar gyfer unrhyw faterion o 'ddiffyg cydymffurfio'
- Cryfhau arweinyddiaeth strategol ar gyfer y Gymraeg yn WNO
- Adolygu prosesau ynghylch recordio a rhannu dewis iaith (a chadw cofnodion yn benodol)